

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeshevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje in izdaja *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

Štev. 1.   V Gorici, dne 4. januarja 1906.   Pečaj 11.

Našim kmetovalcem.

Z današnjo številko začenja „Prim. Gospodar“ svoj drugi letnik. Kakor nas je gonila lansko leto vedno le želja pomagati z dobrimi nauki našemu trpečemu kmetškemu ljudstvu, tako

Pod. I. Gospodarski dom v Cerknem.

nas vodi tudi letos srce h novemu delu zanj, ki ga povsod zapostavljajo, povsod zaničujejo. Kakor je stal „Primorski Gospodar“ lansko leto vedno le na kmetovi strani ter se ni bal ne

od zgoraj ne od zdolaj, tako bo zastopal tudi letos vedno le koristi slovenskega primorskega kmetovalca ter ga dramil in vspodbujal h novemu življenju, h novemu delovanju. Po poti, katero smo začrtali lansko leto, hodil bode „Prim. Gospodar“ tudi v bodoče.

Da se bo zamogel list vedno bolj razvijati, odvisno pa je tudi od naših cenjenih čitateljev. Četudi se je tiskal list lansko leto v 1400 izvodih, vendar niso mogli pokriti dohodki vseh stroškov, ki smo jih imeli z izdajo, kajti list je obširen a letnina majhna. Zato stavimo do naših cenjenih naročnikov prošnjo, naj ostanejo tudi nadalje zvesti mlademu podjetju a vsakdo naj skuša pridobiti vsaj še enega novega naročnika. Čudno bi bilo, da ne bi moglo vzdrževati nad 250.000 primorskega kmetskega ljudstva svojega glasila! Ali naj tava še nadalje primorski kmetovalec v nevednosti in v nazadnjaštvu! ? Ne! Tudi on se mora prebuditi a čim prej se prebudi, tem boljše bode zanj. Zato vsi na delo za kmetijsko prosveto! Dovolj je bilo spanja!

„Primorski Gospodar“ izhajal bode tudi letos dvakrat mesečno in sicer početkom in v polovici meseca. Letnina znaša za celo leto samo 2 kroni, toraj tako malo, da jo zmore vsak, še tako majhen kmetič. Kdor je ud „Goriškega kmetijskega društva“, dobival bode list brezplačno. Ker nudi to društvo proti majhni letnini 3 kron tudi mnogo drugih koristi, dobro je, če se čim več naših kmetovalcev vpiše vanje. Osobito pa zahteva to stanovska dolžnost. Zakaj bi se ne tudi mi kmetje, enako delavcem in drugim stanovom združili ter pokazali svojo moč. Sedaj tava vsakdo izmed nas zase in zato se nas nikdo ne boji, nikdo ne sliši našega stoka in joka. S združenimi močmi, dosegli bi marsikaj, kar sedaj ne moremo doseči.

List „Primorski Gospodar“ oziral se bode v začetem letu na kmetijske potrebe vsega slovenskega Primorja. Čim več pa bo kje čitateljev, tem večo pozornost bo obračal onim krajem.

Sotrudnikov, ki bi list duševno podpirali, res nimamo mnogo, obrnili smo se pa vnovič do naših strokovnih moči in tudi raznih kmetovalcev po deželi, naj bi listu dopisovali. Upajmo, da se v tekočem letu v tem oziru zboljša.

Kar se tiče podob, ki bodo posamezne članke razjasnjevale, ne bodemo štedili z novci in zato se bode list v tem

pogledu jako olepšal. Osobito bodemo prinašali tudi slike o napredku po posameznih naših krajih.

Zato upamo pa, da se vsi naši zavedni kmetovalci opri-mejo „Prim. Gospodarja“, ki je edini slovenski strokovno-kme-tijski list na Primorskem.

Gospodarski dom v Cerknem.

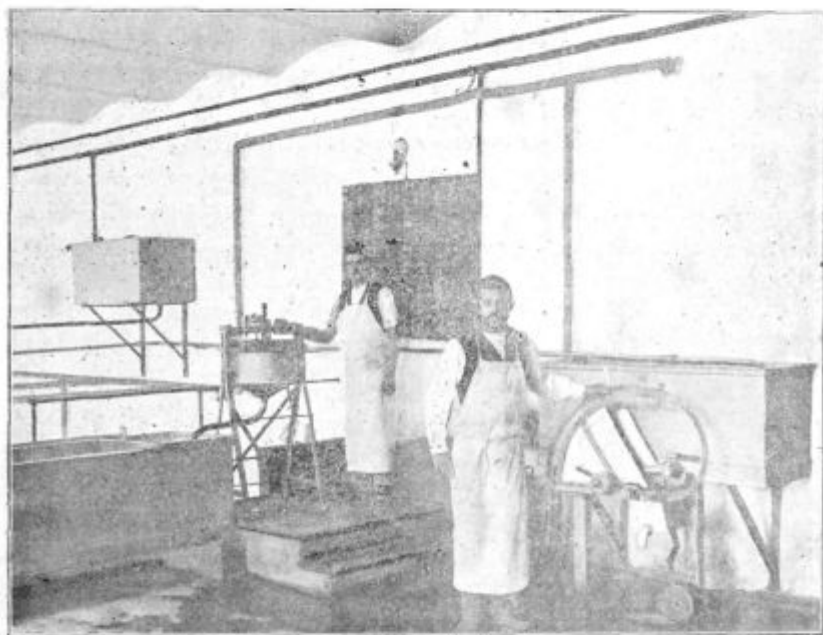
Kmetijstvo na Goriškem in v slovenskem Primorju sploh ni še tako razvito, kakor vidimo v bolj naprednih deželah po Nemškem, v Belgiji, na Francoskem itd., toda tudi pri nas opa-zujemo, da se napreduje zadnji čas čvrstim korakom. Osobito po Krasu, po Vipavskem in v Brdih pozna se posebno lep uspeh kmetijskega pouka. Tudi v naših Gorah se je že tu pa tam kmetijstvo nekoliko povspelo, vendar gré tod v tem oziru ne-koliko bolj počasi nego po drugih krajih naše domovine. Gorski kmet drži se še vedno pretrdno starih navad, četudi so mu te v škodo.

Jako lep napredek tudi v naših Gorah vidimo lahko na Cerkljanskem. Okoli Cerknega dobimo že precejšnje število lično vrejenih malih mlekarnic, ki se bavijo s posnemanjem mleka. Središče tem mlekarnicam je pa „Gospodarski dom“ v Cerknem, kjer se nahaja centralna mlekarna. Sém donašajo male mlekarnice presno maslo, deloma tudi smetano a od tu se pošilja širom sveta po jako dobri ceni. Kakor se nam je pra-vilo, prodaja se cerkljansko maslo po 2.50 K *kg*, a popraševanja po njem je toliko, da se ne more niti vsem naročilom vstreči.

Gospodarski dom, ki ga nam kaže podoba 1., je jako lično in precej veliko poslopje. Nahaja se v sredini trga ob glavni cesti. Gotovo je ta dom najlepše poslopje v Cerknem. Poleg mlekarne nahaja se v njem tudi gospodarsko društvo s skladiščem raznovrstnih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, otrobov, živinske soli, kmetijskega orodja itd. V prvem nadstropju gospodarskega doma nastanjena je hranilnica in po-sojilnica, ki jako dobro deluje in národna čitalnica z veliko

dvorano za kmetijska in druga predavanja, za veselice in podobne shode. Tudi v podstrešju je mnogo prostorov, ki pa niso še izdelani.

Poslopje se je zidalo po načrtu potovalnega kmetijskega učitelja g. M. Ivančiča. Ko se je delal načrt, imelo se je pred očmi poslopje, ki bi se dalo uporabiti bolj pozno tudi za morebitno mlekarsko šolo. Radi tega je tako obširao.

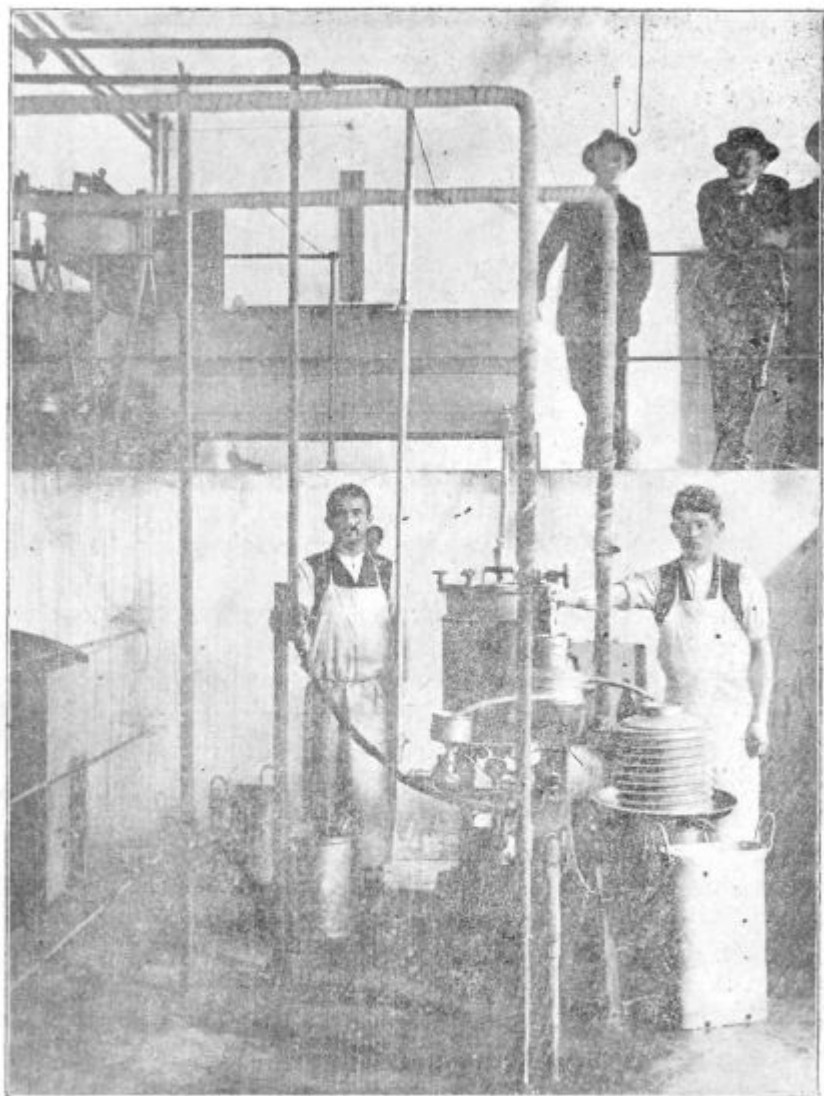

Pod. 2. Mlekarna v „Gospodarskem domu“ v Cerknem (gorenji del).

Dné 25. oktobra 1903. l., ko se je Gospodarski dom otvoril, bil je za Cerkno velik praznik. Ogromna množica ljudstva iz celega okraja prihitela je ta dan, da prisostyuje za kmetijstvo na Cerkljanskem tako važnemu činu.

Mlekarna, ki zavzema polovico pritličnih in vse podzemne prostore Gospodarskega doma je jako okusno vrejena. V nji se zamore podelati nad 2000 l mleka na dan. Sedaj se mleko le posnema in iz smetane se izdeluje presno maslo. Posnemalnik in vse druge mlekarske priprave gonijo se s pomočjo parne sile. Kako vzgleda mlekarna od znotraj, kažeta ti podobi 2. in 3.

Ob določenem času dà mlekar s pomočjo parnega-trobila, katero je slišati po vsem Cerknem, znamenje, da je čas za do-

Pod. 3. Mlekarna v „Gospodarskem domu“ v Cerknem (dolenji del; na levo se vidi vhod v podzemne prostore in v ledenik).

našanje mleka. V kratkem prihite od vseh strani zadružniki, njihove žene ali otroci s polnimi vrči. Vsakdo zlije mleko v

mlečno tehtnico (priprava, za katero drži mlajši mlekar v pod. 2.). Ta tehničar pove, kako težko je mleko a težino zapiše mlekar vsakemu zadružniku poleg njegove številke s kredo na črno desko, ki je pribita ob steno. Te številke prepíše seveda potem v knjigo. Stehtano mleko izpusti nato s tem, da privzdigne zapah iz tehtnice, preko cedila v jarin (kositerno korito). Tu se nabira mleko več društvnikov. Ta jarin se nahaja ob robu spodnjega dela mlekarne, kjer so postavljeni ogrevalnik, posnemalnik in drugo mlekarsko orodje. Ko se je nabralo dovolj mleka, odpre mlekar pipo na spodnji strani jarina in mleko teče samo ob sebi v spodaj stoječi ogrevalnik (cilindrasta posoda med mlekarjema v 3. pod.). S pomočjo pare segreje se mleko tu približno na 32 °C. Skozi drugo pipo odteka segreto mleko enakomerno iz ogrevalnika v posnemalnik (pod roko mlajšega mlekarja v pod. 3.), kjer se loči iz njega smetana, ki teče nato na hladilnik in preko tega v mlečno posodo. Gorka smetana shladi se na hladilniku na približno 10 °C. V mlečni posodi pusti se smetana toliko časa, da se za medenje primerno strdi.

Posneto mleko, ki prihaja iz posnemalnika, potisne se s pomočjo sesalke, ki jo goni parna turbina, v jarin, ki se nahaja v gorenjem delu mlekarne (poleg desnega mlekarja v pod. 2.). S pomočjo posebne priprave za merjenje mleka, ki se nahaja ob tem jarinu odmeri se nato vsakemu zadružniku posneto mleko in sicer pride na l tolstega mleka $\frac{8}{10}$ posnetega. Posneto mleko uporabi se doma mesto tolstega ali pa tudi nekoliko pomešano s tolstim.

Mlekarska zadruga, ki je lastnica Gospodarskega doma, dobila je za napravo poslopja in za nabavo mlekarskih priprav precejšnjo državno podporo. Tudi dežela je nekoliko prispevala.

Žal, da ne vlada niti v Cerknem, kakor malokje po naši deželi, posebno prijetno razmerje med domačini, ki se dele v dva taborja. S takim cepljenjem škodi se seveda vsaki stvari in naj bo še tako dobra in koristna. Pač slednji čas bi bil, da jenjajo med našim kmetskim ljudstvom tuji politični prepiri, ki so se zanesli k nam radi osebnosti, in se lotimo enkrat gospodarsko delati. Le v tem delu je naša rešitev.

Španjol.

Za primorsko prihodnjo sadno kupčijo bode zgodnje namizno grozdje jako velikega pomena, reči bi se smelo skoraj največjega. V našem podnebjju zamore se namreč prinesiti zrelo grozdje na trg že ob času, ko se po drugih vinorodnih deželah grozdje šele mehča. Tako grozdje plačuje se zato v severnih krajih jako drago. Da postane pa naše primorsko zgodno grozdje večega trgovskega pomena, potrebno je dvoje: prvič, da se ga v izdatni meri prideluje in ga je mogoče po več vagonov na dan odposlati, drugič pa še posebno to, da je grozdje prave kakovosti in ima take lastnosti, kakoršne se zahtevajo od namiznega grozdja. V trgovini moramo imeti velike množine blaga, če hočemo, da se trgovina izplača in to velja tudi o sadju v obče, o zgodnem grozdju pa še posebe. Živo se spominjam onega časa, ko sem bil še v vipavski dolini, in so dohajali tja graški, dunajski, praški in še celo ruski sadni trgovci kupovat sadje. Ko so bile zrele črešnje, marelice, hruške, bilo jih je dosti, v vsaki vasi, kjer je količkaj sadja, bil je vsaj po jeden, včasih pa tudi po dva, trije. Ko je pa pričelo grozdje zoreti, izginili so vsi. Ko sem jih vprašal, zakaj nočejo kupovati tudi vipavskega zgodnega grozdja, reklo se mi je, da se jim ne izplača ostajati tu, ker ga je premalo; vsaj en vagon vsak dan bi ga moralo biti. Takrat so hodili po zgodnje grozdje v Furlanijo, v Istro, Dalmacijo in južno Tirolsko.

Da bodemo toraj zgodno grozdje lažej prodajali, potrebno je predvsem, da se ga lotimo v veliki meri pridelovati. Cele vinograde ali vsaj cele večje oddelke vinogradov (pašne) bi morali zasaditi s pravimi trtnimi vrstami, ki so primerne za pridelovanje ranega grozdja. Če je količkaj kupčije, izplača se prodaja grozdja bolj nego naprava vina iz njega. Pri tem pa se prihrani trud, ki bi ga imeli s kletarjenjem. Pa tudi novce imamo koj. Celto toče se dostikrat ubranimo z rano trgatvijo. Primorski vinogradniki ohrabrite se toraj in začnite zasajati vinograde nalašč za pridelovanje zgodnega namiznega grozdja! Za tako pridelovanje odberite pa najboljše lége, ki ležijo proti solncu in v zavetju.

Da postane naše primorsko zgodno grozdje važen faktor prihodnje sadne trgovine, treba je pridelovati, kakor rečeno, tako grozdje, ki ima vse lastnosti, katere se zahtevajo od dragocenega namiznega grozdja. Te so: 1. zgodnost, 2. lepota grozdja, 3. dober, fin okus, 4. trda lupina jagod, da se dá grozdje lažej prevažati. Z ozirom na to, da se vinogradniku pridelovanje zgodnega grozdja resnično izplača, treba je še, da je dotična trta dovolj rodovitna. Kaj pomagajo vse našete dobre lastnosti zgodnje trte, ako pa le malo rodi, kakor n. pr. avguštana. Avguštana daje za kupčijo jako dobro grozdje, rodi pa kaj skromno in še to le pri prav dolgi režnji, na latnikih, špalirjih, ne pa tudi pri navadni vinogradski vzgoji.

Vsem zahtevam finega zgodnega namiznega grozdja ustreza pa v obili meri trta, kateri pravimo španjol ali žlahtnina. Španjol je zgoden, dozori koj za avguštano, njegovo grozdje, bodisi rumeno, posebno pa rudeče, je krasno, finega, ne presladkega okusa in jagode so trde. Hrustljati španjol hrusta v ustih tako, kakor trdi muškat. Španjolova trta pa tudi obilo rodi, tako obilo, kakor naše druge domače vrste, recimo ribola, sipa itd. Oprhljivk nema ta trta.

Španjol je prišel prvotno iz španske dežele (od tod njegovo ime). V preteku stoletji razširil se je posebno po Francozkem jako močno in sicer pod imenom chasselas (šasla). Španjlovo grozdje se smatra na Francozkem za najfinejše namizno grozdje in se razpošilja pod imenom „francosko grozdje“ na vse kraje, celo na Dunaj in sicer v zimskem času. Francozi namreč razumejo španjlovo grozdje, dasi zgodno, tako ohraniti, da se do spomladi lepo sveže obdrži. Kako to delajo, videli bomo enkrat kasneje.

Španjol razširil se je iz Francozkega tudi po Nemškem pod imenom „Gutedel“. V dostih krajih napravljajo vino skoraj izključno iz njega, tako n. pr. v dolini ob Moselu. Španjola je cela družina, toraj več vrst, katere se imenujejo: 1. rumeni navadni španjol, 2. rumeni hrustljati, 3. rumeni muškadni španjol, 4. rumeni španjol z razrezanim listjem (pri nas se imenuje peteršiljka), 5. rumeni dijamentni španjol s popolnoma prozornimi jagodami, 6. navadni rudeči španjol, 7. pariški rudeči španjol, kateremu porudeče jagode koj po cvetju, v zrelem stanu so pa prozorne, kakor one dijamentnega španjola, 8. rudeči muškadni

španjol. Najbolj priporočljive so vrste pod št.: 2., 3., 5., 7., in 8. Teh naj bi se naši napredni vinogradniki prej ko le mogoče v veliki meri poprijeli! V to svrho skrbela naj bi pa tudi kmetijska družba, da se te vrste pomnože v državnih in deželnih trtnicah. S cepiči ustreže lahko grof Latour v Rušicu pri Korminu.

R. Dolenc.

Pomladitev sadnega drevja.

Čestokrat opazimo, da noče naše sadno drevje, osobito peškasto, več rasti. Mladje postaja vedno krajše in rodni popki se zadej vedno bolj izgublajo ter se napravljajo ob skrajnem delu veje. Čestokrat se spremene celo popki koncem mladik v cvetne popke. Rodni les, ki se nahaja po vejah, se zato vedno bolj košati in število cvetnih popkov ter sadja se vedno večja. To sadje in tudi listje pa postaja od leta do leta neznatniše. Tako drevje ima včasih več sadja kot listja in po zimi vzgleda, kakor bi že zamrlo in se posušilo. Posebno zlata rimska parmena, kanadski in šampanjski kosmač ter razne hruškine vrste imajo te lastnosti. Sadjar je toraj prisiljen misliti na odpomoč.

Ako izvira ta prikazen od pomanjkanja redilnih snovi v zemlji, pomoremo kolikor toliko z gnojenjem, vendar samo gnojenje ne dá polnega uspeha. Tu treba drevo tudi pomladiti, to se pravi, prikrajšati mu je več ali manj veje in ostali rodni les. S tem se združi drevesna moč na manjše število popkov. Radi tega požene drevo bolj močne poganke, ki imajo lepše listje. To listje preživi drevo boljše, obenem pa zbudi tudi korenine h novemu delovanju. Posledica je, da se tudi cvetni popki boljše razvijejo in iz njih dobimo popolniše sadje,

Kako močno je drevo pomladiti, za koliko naj se prikrajšajo veje? Čim več življenske moči se nahaja v drevesu, tem manj se sme odrezati, toliko manjša je izguba, ki nas zadene in toliko bolj gotovi smemo biti na uspeh. Radi tega ne smemo nikdar odnašati s pomladitvijo tako dolgo, da se rašča popolnoma ustavi. Med tem ko zadostuje v prvem slučaju, če prikrajšamo

vrh morebiti za 1 meter, moramo v drugem slučaju bolj krajšati, če hošemo doseči zaželjeni uspeh. Lastna skušnja in lastno opazovanje poučijo sadjarja v tem najboljše. Kedar opravljamo to delo, je najboljše, če si dva moža pomagata. Eden njih stoji na tleh, od koder vidi lahko celo drevo ter kaže, kje je vejo odrezati, drugi izvršuje na drevesu z žago in s škarjami povelja prvega.

Kedar drevo pomlajujemo, pazimo na obliko drevesa in in skušajmo jo tudi zboljšati. Pomisliti je, da poganja drevo najbolj močno na vrhnjih vejah, zato je te v prid spodnjim nekoliko bolj krajšati.

Razun prej omenjenih vzrokov so še drugi, ki prouzročajo potrebo pomladitve sadnega drevja. Če ima n. pr. še mlado drevo slabo razvit vrh, če je deblo v primeri z vrhom jako šibko, ako je morebiti drevo močno poškodovano po kakí bolezni ali po kakem škodljivcu, če se je vrh radi snega ali vetra polomil ali mu je pobila toča večí del rodnega lesu, v vseh teh slučajih je pomladitev večinoma najboljše sredstvo, da pridemo nesreči v okom. Mnogokrat kaže nam narava sama, kako nam je delati. Ako nočejo zunanje veje v vrhu iz kakega koli uzroka več rasti a poganjajo v sredini jalovi poganki, že vé sadjar, ki to opazuje, kaj mu je storiti. Pomlajuje se lahko peškasto in koščičasto drevje. V godnem slučaju pokaže se po pomladitvi polno jalovih pogankov; če bi pustili, da rastejo ti, kakor sami hočejo, nastala bi v kratkem zopet gošča. V letu po pomladitvi moramo toraj vse suhe štrklje odžagati, velike rane zamazati in jalove poganke oprezno zredčiti.

Sadna trgovina stavi vedno večé zahteve na velikost in lepoto sadja. Popolno sadje dobimo pa samo na mladem lesu. Sadjar mora toraj stremiti za tem, da ohrani svoje drevje v rašči in se ne sme ustrašiti pomladitve, kjer ne pomaga več gnojenje.

P. L.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Kedaj je treba trte saditi? — Čim prej se sadé, boljše je, ker se vleže zemlja prej okoli korenin in trta začne prej

poganjati. Najboljši čas za sajenje trt je toraj jesen. Če je zima jako mrzla in bi znal mraz škoditi koreninam, naj se ne zasaja trt. Pač pa je dobro tudi po zimi saditi trte, če je vreme vsaj tako gorko, da ne zmrzuje. Sajenje trt meseca maja, ko so že pognale, trto šibi in zato se ne more priporočati. Seveda če ni bilo drugače mogoče, se tudi v tem mesecu trte lahko še sadé.

Drobno ameriškansko rožje naj se ne zometuje, marveč posadi naj se v trtnico, da si pripravimo za prihodnje leto okorenichenke. Kolči naj bodo okoli 10 do 15 *cm* dolge. Če jih ne rabimo koj po sajenju, jih naslednje leto lahko požlahtnimo v zeleno in dobimo na ta način najlepše cepljenke.

Prešičevo težo določiti z mero dá se precej natančno na sledeči način: Prešič se zmeri od sredine čela do tam, kjer izvira repič. Nato se zmeri prsni obseg za prednjima nogama. Števíli, ki se pri tem dobíta, se pomnožíta a ta svota se deli skozi 130 pri navadnih prešičih, ako je prešič debel (jorkširski) skozi 120, nasprotno pri medlih prešičih skozi 140. Domač prešič, 1½ leto star meril je n. pr. čez hrbet 110 *cm*, okoli telesa 118 *cm*, zatorej bo tehtal = $(110 \times 118) : 130 = 12980 : 130 = 99.84$ *kg* ali okroglo 1 q mrtve teže (telo, jezik in obisti).

Orehí so se pri nas zadnji čas močno iztrebili. In vendar je ta sad tako žlahten, kakor malo kateri. Kamor ga zasadiš, tam raste. Posebno v kraški griži, ob cestah, potem ob potokih in vodnih jarkih kaj dobro uspeva. Ni skoraj bolj potrpežljivega sadnega drevesa. In vendar ga naši ljudje zometajo. Kar je bilo starega drevja so poprodali, mlado saditi pa se jim ne ljubi. Orebove potice pa bi vsi radi jedli. Letos niso imeli naši fantje ob novem letu nič, kar bi ponudili svojim punicam. O ti lenuhi leni, zakaj pa ne sadijo orehov! Brž skopajte toraj široke jame ob poti, ob potoku in tam, kjer je kak kotichek, ki ga ne znate drugače izkoristiti in tje zasadite žlahtne orehe. Krasna drevesca, ki so nad 2 *m* visoka, dobíte lahko še vedno v slovenski kmetijski šoli v Gorici po majhni ceni 20 vinarjev. Hitro po nje! Kdor prej pride, bolj gotov je, da jih dobi.

Impregniranje kolov. — Po naših vinogradih moramo včasih vsako ali pa vsako drugo leto menjati kolje, ker prehitro segnije. Osobito vrhovna in jelšovna trajata malo časa.

Trpežnost vinogradskega lesu podaljšamo lahko na več načinov. Najbolj priprosto sredstvo je, da oni del kola, ki pride v zemljo, ožgemo. S tem se napravi po vrhu oglje, ki je proti gnilobi dobro sredstvo. Boljše uspehe nego z ognjem dobimo s tem, da namažemo kolje v tekočinah, ki so proti gnilobi strupene, kakor je kotran in karbolinej. Najboljše in najceneje sredstvo pa je gotovo modra galica. Ako močimo kolje v raztopini modre galice, trajalo bode tudi štirikrat tako dolgo, nego traja navadno kolje. V ta namen postavimo kolce, ko jih primerno pripravimo, v široko kado po konci. Nato vlijmo v kado raztopino, katero pripravimo ravno tako, kakor proti peronospori, samo vapna ji ni treba dodati. Na vsaki hekto vode denemo 2 do 5 *kg* galice. Tu je pustiti kolje 8 do 14 dni. Če je kolje še sveže je boljše nego posušeno, ker se v tem slučaju do vrha napije z modro galico. Sedaj, ko ni družega posebnega dela, priporočamo našim posestnikom, naj poskušajo s tem in gotovo bodo zadovoljni.

Kako obračati trtne vrste. — Kedar trte sadimo, je najboljše, če obrnemo trtne vrste v vinogradu od severa proti jugu. V tem slučaju bo ogrevalo solnce grozdje zjutraj od ene, popoldne od druge strani. Tako grozdje bo zato bolj enakomerno zrelo. Opoldne, ko solnce najbolj pripeka, ogrela se bodo vinogradska tla, radi česar bo grozdje v vinogradu tudi boljše zrelo. Seveda se moramo ravnati včasih tudi po zemljišču in tu pa tam po vetrovih. V strmih legah je najboljše obračati vrste od vrha proti dnu, ker se v takem vinogradu razno delo jako olajša. Če mislimo vezati trte iz trtne vrste, ali jih mislimo speljati na latnik, potem je boljše, ako sadimo vrste od vshoda proti zapadu. Solnce bo prepekalo v tem slučaju ves dan na zarod. Vezati moramo trtno mladje pa na južno stran. Ako delamo latnik v strminah, obrniti je vrsto povprek hriba.

Da ti bodo cvetice po zimi cvetele, skrbi za primerno gorkoto. Napačno pa delaš, če postaviš rastline preblizu peči, ali celo na peč. Njihovo mesto bodi na oknu ali blizu njega, kjer dobijo tudi primerno svetlobo. Preveč ne smeš zalivati po zimi cvetlicam, a kedar jim zalivaš, zalij jim dobro. Obenem operi tudi prah in drugo nečednost z listja. Skrbi tudi za svež zrak. Da bo ta nekoliko bolj vlažen, deni na peč lonec

vode. Jako hvaležne cvetlice po zimi so: klinčki, tulpi, hijacinti, mačice, cinerarije, ciklami, trobentice, pelargonije, jurjovke (narcisi), begonije itd.

Kako se pomnožuje strupeni lovor (*laurus cerasus*). Ta rastlina daje s svojim listjem vrtnarjem in kmetovalcem okoli Gorice lepe dohodke. Listje se plačuje navadno po 20 in, če je posebno lepo, tudi po 30 krajcarjev kilo. Obenem je to grmičje, ki je vedno zeleno, v kinč vrta ali hiše. Ono združuje toraj lepoto in dobroto. Zato priporočamo, da zasajajo naši kmetovalci, kjer jim pripušča prostor, ta lovor. Na najbolj priprost način dobimo lovorjeve sadike, ako potaknemo čvrste eno- in dvoletne veje, ki jih seveda prej oklestimo, po zimi v dobro prekopano, bolj lahko zemljo. Poleg našega uredništva potaknilo se je take šibice prošlo zimo kot znamenje za sajenje trt v vinograd. Skoro vse so ozelenele in pognale korenine. Tudi ako starejši grm na več delov razdelimo, dobimo lepe sadike. V goriških drevesnicah prodajajo sadike po 50 vin.

Peteršilj, korenje (mirne) in drugo podobno semenje treba je sejati že pozimi, da se zamore trda lupina do spomladi zmečhati. Če ga sejemo prekasno, bo seme slabo kalilo.

Okus po plesnu ali po posodi v vinu je pri naših kmetih nekaj navadnega. Dokler je kaj v sodu, do tedaj boš videl gospodarja ali gospodinjo vedno okoli njega, čim pa odreče svojo dobrohotnost, pa ga vse zapusti. Nikdo se ne pobriga več zanj in posledica temu je, da ga napade plesnoba (mufa). V jeseni, ko nima gospodar kam deti sadu svojega truda, pa vlije v naglici v oni sod, ki je ravno na razpolago in dobra kapljica je pokvarjena! Če je okus po plesnobi velik, je tako vino skoraj neužitno, če se pa samo nekoliko pozna, vblažimo ga lahko s tem, da se zmeša tako vino s zdravim in se na ta način okus nekako razširi. Črno vino zakrije lažje ta okus nego belo. Seveda prej nego mešamo na veliko, moramo poskušati v steklenici, ali ne bi mogoče s tem tudi dobrega vina pokvarili. Če nimamo dobrega okusa, poprašajmo izvedenca. Nekoliko se da ublažiti okus po plesnobi tudi z oljem, ki se pomeša med vino. Ko se je olje vzdignilo na površje, treba je vino pretočiti. Po večkratnem pretakanju tudi izgine nekoliko neprijetnega okusa. Čiščenje z jajčjo beljakovino pomaga tudi kolikor toliko.

Popoinoma odvzeti ta okus pa ni mogoče. Celo v žganje preide. Zato skrbite, da ohranite zdravo vinsko posodo in predno devate v njo vino, poduhajte jo!

Krt na vrtu. — Običajno se v vrtilih za cvetlice, zabavo, kakor tudi zelenjad krt pokončava, ker dela ondi veliko nadlego. Nekteri vrtnarji so še toliko prijazni, da krta ulové in ga izven vrta drugje spet izpusté. To je seveda še lepo, ali pred vsem nam pa je rešiti vprašanje: je li boljše da biva krt na vrtu, ali ne? To velja pa le z ozirom na razen mnogoštevilen mrčes, kateri se posebno na vrtu jako razploduje in dela velikansko škodo. Koliko mrčesa krt na dan potrebuje za svoj želodec, o tem se je že tolikrat pisalo, da ni treba že več ponavljati. Opozoriti hočem čast. čitatelja na to, ali bi se dalo na vrtu razrediti, da ima krt svoj določen prostor in ne škoduje drugim sadežem? To pa se stori s tem, da se rabi sredstvo, s katerim se prepodi krt iz rodnih in žlahtnih ogonov vrta na stranske prostore.

Splošno se mora reči, da skoraj v vseh zelenjadnih, cvetličnih in enakih nježnih nasadih je krt nestrpljiv gost. To velja o mladi setvi in sajenicah od prve do zadnje. Ondi dela povsod večjo škodo, nego korist. Enako se mora reči tudi o kumarjevih in drugih poznih nasadih, da vkljub vpoštevanju njegove koristi, je škoda precej presečna.

Ne da bi krta pokončali, a ob enem daljno njegovo rovanje vendar zabranili, storimo tako-le: Narežimo po 20—30 *cm* dolgih vejic akacije, čipka, trnja in enakega bodečega rastlinja, pa natlačimo jih v krtove rove zlasti pa še okoli ogónov, za katere se najbolj bojimo. Tudi med žlahtne sadeže ne pozabimo prej h koreninam privedati tega bodičja.

Kjer se tako godi, opazuje se kmalo, da se krt takih krajev ogiblje in obrne svoj delokrog na drugo stran, kjer mu pot ni tako zastražena in kjer rastlinam ne škoduje toliko, ker so že bolj odraščene.

Radi te okolnosti pazimo na to, da si krta ne predstavljamo kot škodljivca naravnost, temveč v nekaterih slučajih posredno; nasproti pa uvažujmo njegovo korist, za katero ga odškodujemo s tem, da ga od resnične nadloge v vrtu lepo odstranjujemo, pa njegove rove voljno zakopavamo. Saj nam jih ni nalašč napravil, temuč iskal je med tem delovanjem le naše sovražnike, škodljive žuželke.

POROČILA.

Goriško kmetijsko društvo bode imelo v kratkem svoj občni zbor, ker se bo del odbora premenil. Do tega časa se upa, da pristopijo h društvu vsi, kateri so svoj pristop odnašali na tekoče leto. Po številu društvenikov vsakega okraja volili se bodo tudi odborniki. Tam, kjer se prijavi vsaj 20 društvenikov, ustanovi se lahko podružnica „Goriškega kmetijskega društva“, ki voli svojega predsednika, blagajnika in tajnika. Kdor pristopi društvu, plača 1 K pristopnine in 3 K letnine. Stari udje plačajo letos samo letnino 3 kron. Ustanovniki plačajo enkrat za vselej 50 kron in nimajo vsakoletnih sekatur. Kdor plača mesto 1 krone 5 kron pristopnine (letnina 3 kron se ne všteva tu), dobi krasen diplom. Oni gospodje, ki se pri nabiranju udov posebno izkažejo, dobijo lahko zaslužni diplom.

Udje goriškega kmet. društva, ki niso poravnali še lanske letnine se prosijo, da to čim prej opravijo. Obenem naj pošljejo tudi udnino za letos. Nakaznice je nasloviti: Goriško kmetijsko društvo v Gorici — Semeniška ulica št. 1.

Osebnosti. — Gosp. G. Pollay, c. kr. nadkomisar pri okr. glavarstvu v Gorici imenovan je voditeljem c. kr. okrajnega glavarstva v Kopru. — Gosp. Konrad Rubbia, c. kr. gozdni nadkomisar pri c. kr. okr. glavarstvu v Gorici odlikovan je z vitežkim križcem Fran Josipovega reda.

Kmetijski shodi. — Prihodnjo soboto (dan sv. 3 kraljev) po blagoslovu bode kmet. shod v Škrbini, v nedeljo pa v Komnu.

Nova organizacija za varstvo kmetijskih rastlin. — Pred kratkim organizirala je c. kr. postaja za rastlinsko varstvo na Dunaju po celi Avstriji svoj delokrog ter je imenovala povsod svoje poročevalce o rastlinskih boleznih in o rastlinskih škodljivcih. Tudi pri nas je imenovala mnogo takih poročevalcev. Poglejmo kakšno opravilo bodo imeli.

Poročevalci c. kr. postaje za rastlinsko varstvo na Dunaju imajo važno nalogo, da delajo kot udje vrejene in obsežne organizacije za varstvo rastlin v Avstriji, da posredujejo živahno občevanje med kmetovalci, gozdarji, vrtnarji, sadjarji in c. kr. postajo za rastlinsko varstvo na Dunaju in pomagajo ti postaji

nabirati in urejati podatke gledé nastopanja rastlinskih sovražnikov kakor tudi na kak način in kako močno so se rastline poškodovale.

Ni potrebno, da poznajo poročevalci bolj natanko rastlinske škodljivce in pomočke za pokončevanje, ker zamorejo dobiti potreben svét gledé zaželjenih posameznih reči vsak čas pri najbližjem izveščevališču za rastlinsko varstvo ali tudi naravnost pri postaji za rastlinsko varstvo na Dunaju. Glavno je, da posnjujejo ljudstvu o rastlinskih škodljivcih, ki nastopajo v njihovi okolici in poročajo o teh kakemu izveščevališču za rastlinsko varstvo ali c. kr. postaji za rastlinsko varstvo.

O škodljivcih in njihovem pokončevanju, ki so poročevalcu znani, daje ta, komur želi, naravnost pojasnila, gledé onih škodljivcev, o katerih ni natanko poučen, kako živijo in kako se pokončujejo, opozoriti je onega, ki bi želel svéta na gornje urade.

Poročevalci pošiljajo nadalje tvarine (bolne rastline, živalske škodljivce, obrazce zemlje itd.) c. kr. postaji za rastlinsko varstvo, da jih zamore ta preiskati.

Poročevalci se vabijo nadalje, da predlagajo take osebe, ki se jim zde primerne za ta namen, v sprejem med nove poročevalce.

Poročevalec dobi poljubno število vprašalnih listov in navodil za se in za razdelitev med one, ki se za to v njegovi okolici zanimajo. Vprašalni listi niso samo za statistične namene, marveč se lahko tudi samo deloma izpolnijo in priložijo pošiljatvam. Vprašalni listi pošiljajo se potem od slučaja do slučaja. O manjših škodah in o slučajnih opazovanjih, kakor tudi o vplivu vremena na škodljivce in o uspehu rabljenih pomočkov za pokončevanje, prosijo se poročevalci, naj vsaka dva meseca skupno poročajo kakemu izveščevališču za rastlinsko varstvo.

Poročevalci dobijo diplom, ki ga izdá c. kr. postaja za rastlinsko varstvo na Dunaju ter imajo pravico na podlagi tega imenovati se „poročevalec c. kr. postaje za rastlinsko varstvo“. Poročevalcem pošlje nadalje ta urad potrebne tiskovine (vprašalne liste, navodila itd.) in vsa oznanila, ki jih izda, brezplačno in oni imajo pravico do povračila za poštné stroške, ki so nastali z dopisovanjem in s pošiljatvijo na izveščevališča ali na c. kr. postajo za rastlinsko varstvo na Dunaju.